

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Murat

Murat ÇEPNİ

İzmir Milletvekili

12 Mart 2021 tarihinde Sök Denizcilik AŞ tarafından satın alınan Brezilya donanmasına ait nükleer savaş gemisi Nae Sao Paulo'nun Aliğa'da sökümünün yapılması için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 30 Mayıs 2022 tarihinde izin vermiştir. Geminin 5 Ağustos 2022 tarihinde Türkiye'ye gelmek için yola çıkacağı duyurulmuştur.

Bilim insanları ve demokratik toplum kuruluşları; radyoaktif maddeler, 900 tondan fazla asbest, ağır metaller ve dioxin gibi tehlikeli zararlı kimyasallar ile yüklü geminin, kanser gibi telafisi imkansız halk sağlığı ve çevre sorunlarına neden olacağı için Aliğa'da bulunan gemi söküm alanına getirilmesine büyük tepki göstermektedir.

Türkiye, Avrupa'da gemi sökümü yapan tek ülkedir. Aliğa'da bulunan 22 tesiste, son 5 yılda 714 gemi sökümü yapılmış ve 241 ton asbest bertaraf edilmiştir. Gemi söküm tesisleri, hurda gemilerin sökümü sürecinde yaşanan kirlilik, iş cinayetleri, özellikle Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı'nın (IARC) kanserojen maddeler listesinde "kesin kanserojen" tanımlaması ile 1. grupta yer alan asbest ve tehlikeli maddeler ile gündeme gelmektedir. Tonlarca radyoaktif ve ağır kimyasallar içeren kirleticiler ortaya çıkmaktadır.

1992 yılında yürürlüğe giren ve Türkiye'nin 1994 yılında taraf olduğu, Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınması ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesinin amacı, tehlikeli ve diğer atıkların sınırlar ötesi taşınması, bertaraf edilmesi ve geri dönüşümünden doğabilecek tehlikeleri ortadan kaldırmaktır. Türkiye, Basel Sözleşmesini ve 26 Ağustos 2010 tarihinde Gemilerin Güvenli ve Çevreye Duyarlı Geri Dönüşümü hakkında Hong Kong Uluslararası sözleşmelerini imzalamasına karşın, bugüne kadar onlarca savaş gemisinin Aliğa'ya getirilmesine göz yumulmuştur. Aliğa'da, Avrupa Komisyonu Onaylı Gemi Geri Dönüşüm Listesi'ne giren 8 firma olması, Avrupa ülkelerine ait hurda gemilerin Türkiye'de sökülmesi, yaşanan çevre felaketlerine, kanser vakalarındaki artışa, su varlıklarının, tarım alanlarının zarar görmesine rağmen büyük bir başarı gibi sunulmaktadır.

Gemi sökümünde tehlikeli madde envanteri hazırlayan Norveç firması Grieg Green Nae Sao Paulo gemisinde 9 ton 641 kilo asbest bulunduğunu rapor etmiştir. Belçika merkezli uluslararası demokratik toplum kuruluşu NGO Shipbreaking Platformu ve Basel Eylem Ağı (BAN), Nae Sao Paulo gemisinin uluslararası sulara çıkmadan önce ibraz etmesi zorunlu olan “tehlikeli madde envanteri”, “gemi söküm planı”, “nükleer ölçümleri” gibi belgelerini incelemiş, söküm yapacak firmanın ibraz ettiği belgeler üzerinden denetim yapan Grieg Green’nin geminin bazı bölümleri kilitli tutulduğu için inceleneme yapamadığını, asbestli geminin sadece yüzde 12’sinin incelendiğini, geri kalan bölümlerde hangi tehlikeli maddelerin olduğunu ise bilinmediğini belirtilmiştir. Gemideki asbestin 9 tondan çok daha fazla olduğunu tahmin eden uzmanlara göre sadece kurşun ve kadmiyum açısından bile geminin bütünü çok ciddi bir sorun taşımaktadır. Asbest Söküm Uzmanları Derneği ise Aliğa’da yaşayanların tamamını etkileyebilecek ve hatta öldürebilecek miktarda ‘asbest bombası’ geldiği uyarısında bulunmuştur. 2010 yılında sökümü tamamlanan Nae Sao Paulo’nun ikizi Clemenceau gemisinin, söküm öncesi hazırlanan raporunda 760 tonu asbest olmak üzere 1300 ton tehlikeli zararlı kimyasal madde tespit edildiği belirtilmiştir.

Brezilya merkezli Asbeste Maruz Kalanlar Derneği (ABREA), Fransa merkezli Basel Action NetwBAN Asbestos (Basel Eylem Ağı), Belçika merkezli NGO Shipbreaking (Gemi söküm) Platformu ile Uluslararası Asbest Yasağı Sekreterliği (IBAS), Nae Sao Paulo gemisinin, satış ve söküm sürecinde izlenmesi gereken yol, sağlık ve çevre riskleri konusunda uyarıların yer aldığı bir mektup hazırlamıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından, geminin sökülmesinin, Aliğa ve çevresine, işçilere, halka ve hassas kıyı ortamlarına zarar vermemesi için hangi adımların atılacağı konusunda bilgi istenmiştir. Ayrıca mektupta Türkiye’nin taraf olduğu Basel Sözleşmesi’nin gereklerinin eksiksiz ve güvenilir bir şekilde bağımsız bir kurum tarafından uygulanmasının, gemideki tehlikeli madde dökümünün (IHM) yapılmasının, atık envanter listesinin açıklanmasının gerektiği belirtilmiştir.

Ege Çevre Platformu EGEÇEP, Foça Çevre Platformu FOÇEP, İzmir Yaşam Alanları ve Polen Ekoloji Platformu’nun da imza koyduğu ALÇEP’in ortak açıklamasında ise Brezilya’nın, Türkiye’nin ve geminin transit geçeceği ülkelerin ulusal çevre mevzuatına aykırı olan Bakanlığın verdiği şartlı izinin iptal edilmesi talep edilmiştir.

Bu bağlamda;

- 1- Basel Sözleşmesi'nin altıncı maddesi gereğince, Türkiye, tehlikeli madde içeren geminin geçeceği rotada bulunan İspanya, Birleşik Krallık, Fas gibi Akdeniz ülkelerine gerekli bilgileri verip, Ülkelerin Çevre Bakanlıklarından geminin geçişine dair izinleri almış mıdır?
- 2- Nae Sao Paulo'nun Türkiye'ye getirilişinde Basel sözleşmesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkin açıklamanız olacak mıdır?
- 3- Nae Sao Paulo'nun Fransa Donanması'nda Foch adı altında Fransız Polinezyası'nda yapılan en toksik nükleer testlerin neredeyse hepsine katıldığı belgelenmiştir. Geminin radyoaktif atıkları hangi firma tarafından, ne şekilde incelenmiştir? İncelemeye ilişkin rapor kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?
- 4- Radyoaktif atık, ağır metal ve asbest içeren Nae Sao Paulo gibi uçak gemilerinin söküm işinin Türkiye'de yapılmasına izin verilmesinin gerekçesi nedir?
- 5- Asbeste ilişkin Norveçli firmanın geminin sadece yüzde 12'sinde inceleme yapabildiği iddiası bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir? Bakanlığınız gemideki asbest miktarının tespiti için yeni bir inceleme yaptıracak mıdır?
- 6- Gemide 900 ton değil, 9 ton asbest var açıklamanız, kamuoyunda asbestin zararlarını göz ardı ettiğiniz algısını oluşturmaktadır. Bakanlığınız görüşüne göre 9 ton asbestin çevreye, halk sağlığına, su varlıklarına ve tarım alanlarına zararı yok mudur?
- 7- Nae Sao Paulo gemisinin sökümünde açığa çıkacak olan asbest, PAH (Polisiklik Aromatik Hidrokarbonlar), PCB (Poliklorlu Bifeniller), TBT (Tributiltinler), dioksin, furan, ağır metaller, ağır yağlar gibi tehlikeli atıkların çevreye ve halk sağlığına vereceği ciddi zararlar nasıl engellenecektir?
- 8- Nae Sao Paulo ile aynı tonajda, aynı büyüklük ve aynı teknik özelliklerle sahip ikiz gemisi Clemenceau'da 760 ton asbest tespit edilmiş, Türkiye karasularına girişi engellenmiş, Yunanistan'a, Hindistan'a sokulmamış ve söküm işlemi 2009-2010 yılları arasında İngiltere'de tamamlanmıştır. Bakanlığınız Clemenceau gemisinin geçirdiği süreçten haberdar mıdır?
- 9- Demokratik toplum kuruluşlarının ciddi uyarıları ve halkın tepkisi dikkate alınarak, Nae Sao Paulo gemisine verdiğiniz şartlı izni iptal edecek misiniz? Geminin Türkiye'ye girişini durduracak mısınız?

10- Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde yasaklanan gemi söküm işinin Türkiye’de artarak devam etmesinin gerekçesi nedir?

11- Yunanistan dahi dünya ülkelerinin, kendi doğasını kirletmemek, çevre sorunlarına, halklarının sağlık sorunlarına yol açmamak için hurda gemilerini Türkiye’ye gönderdikleri iddialarına ilişkin açıklamanız olacak mıdır?

12- Son 10 yılda Nae Sao Paulo gibi hangi ülkelere ait savaş gemilerinin sökümü Türkiye’de yapılmıştır? Bu gemilere ait ne kadar tehlikeli atık bertaraf edilmiştir?

13-Son beş yılda Aliğa’da sökümü tamamlanan 714 gemi ile ilgili Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na risk analizi ve gemi söküm belgeleri sunulmuş mudur? Bu belgeler kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?

14- Aliğa’da gemi söküm işi yapan 22 tesisin, AB normlarına uygun 8 tesis dahil, çevreye, halk sağlığına, tarım alanlarına, su varlıklarına verdiği zararları engellemek için çalışmalarınız var mıdır?

15- Aliğa’da artan kanser vakalarına ilişkin Sağlık Bakanlığı ile ortak çalışmanız var mıdır? Anayasa’da tanımlanan, halkın sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını korumak Bakanlığınızın sorumluluğunda değil midir?